

Моніторинг російського інформаційного простору

25.09.-02.10.2025

I. Російський ВПК

1. Загальний стан ВПК РФ

- і. Російська економіка стала критично залежною від ВПК — цивільний сектор ризикує крахом після можливого перемир'я¹*

За оцінками, Росія витрачає на війну від 25 до 47 мільярдів рублів на день. У 2025 році очікується, що військові витрати сягнуть 7,2% ВВП — це найвищий рівень з часів СРСР (у 1990-му — 12–13%). Основу оборонної економіки складає приблизно 6000 компаній, які входять у закритий реєстр Міністерства промисловості та торгівлі. За даними Центру «Досьє», третина з них (2023 компанії) працює у сфері радіоелектроніки, 390 — у авіаційній галузі, 216 — у верстато- та важкому машинобудуванні, 167 — у виробництві звичайних озброєнь, ще 86 — у сфері боєприпасів і спецхімії.

До виробництва для ВПК залучені також галузі, що традиційно вважалися цивільними: 298 компаній з легкої промисловості та деревообробки, 265 — у суднобудуванні. Міністр промисловості РФ Антон Аліханов заявляв, що в оборонну сферу було інтегровано близько 850 підприємств, які раніше взагалі не мали стосунку до оборонки.

Незважаючи на санкції, значна частина оборонного сектору продовжує функціонувати безперешкодно. З 6088 підприємств під санкції потрапили лише 47%, а аналіз імпорту показав, що санкційні та «чисті» компанії мають подібні обсяги ввезення комплектуючих. Це означає, що навіть повне або часткове зняття санкцій не призведе до різкого зростання виробничих можливостей або фінансового полегшення для ВПК.

¹ <https://theins.ru/ekonomika/284517>

Фахівці попереджають: якщо військові дії зупиняться, російська економіка зіткнеться з «синдромом відміни». Історичні дослідження показують, що зростання військових витрат негативно впливає на довгостроковий економічний розвиток: підвищення оборонного бюджету на 1% ВВП знижує темпи економічного зростання на 1,1%. Відновлення після воєн часто затягується на десятиліття, а в половині випадків рівень ВВП на душу населення так і не повертається до довоєнного рівня.

Навіть у разі припинення бойових дій, скорочення оборонних витрат буде поступовим. За оцінками економістів, щонайменше 5–10 років підприємства ВПК працюватимуть на повну потужність — для відновлення техніки, втраченої під час війни. Але в перспективі скорочення держзамовлень призведе до масового безробіття у військовому та суміжному цивільному секторі. Особливо постраждають високотехнологічні компанії — виробники дронів, систем управління озброєнням тощо, які вже один раз переживали крах у 1990-х роках.

На думку експертів з економіки, кардинального економічного зростання не буде. Більшість нафтових контрактів уже укладені з Китаєм та Індією, і швидке повернення на європейський ринок малоймовірне. Економічне покращення, якщо й настане, буде скоріше психологічним, ніж структурним — як результат завершення воєнної невизначеності.

ii. Індія розглядає закупівлю додаткових ЗРК С-400 та новітніх С-500 у Росії²

Індія планує скористатися опцією у контракті 2018 року на закупівлю ще п'яти ЗРК С-400 на тих самих умовах або з урахуванням інфляції та курсу валют. Окрім цього, Індія розглядає закупівлю новітніх С-500 «Прометей», які ще не постачались на експорт. Дві установки С-400 ще не поставлені, але Росія обіцяє виконати контракт до вересня 2026 року. Делі визнає, що строки залежать від ходу війни в Україні.

² <https://military.com/uk/news/indiya-rozglyadaye-zakupivlyu-rosijskyh-zrk-s-400-ta-s-500-zmi/>

iii. Договір про всеосяжне партнерство Росії та Ірану набрав чинності³

17 січня Путін і Масуд Пезешкіан підписали в Кремлі Договір про всеосяжне стратегічне партнерство. Згідно з документом, Москва і Тегеран прагнуть до поглиблення і розширення відносин у всіх сферах, що становлять взаємний інтерес. 2 жовтня офіційно набирає чинності Договір про всеосяжне стратегічне партнерство між Російською Федерацією та Ісламською Республікою Іран.

iv. Країни ОДКБ домовляться про співпрацю щодо нових озброєнь⁴

Йдеться про міждержавну співпрацю у вивченні, інформуванні та його застосуванні. "Известия" ознайомилися з останньою версією "Модельної (типової) угоди про співпрацю членів ОДКБ при використанні нових видів зброї та технологій". У документі учасники організації підтверджують прихильність загальновизнаним принципам міжнародного права (Статут ООН, Женевські конвенції, договори СНД і ОДКБ). Особливу увагу в угоді приділено визначенню "нових видів зброї".

2. Війна майбутнього

i. Українська компанія *NORDA Dynamics* залучила \$1 млн на розробку дронів, що працюють без GPS⁵

Український стартап *NORDA Dynamics*, заснований у 2024 році, залучив \$1 млн інвестицій для масштабування виробництва автономних систем керування БПЛА, здатних працювати без GPS та традиційного зв'язку. Раунд очолила шведська компанія *Varangians*, а також взяли участь *Angel One* (Україна), *MITS Capital* (США–Україна), *United Angels Network* та *Unpopular VC* (США).

Компанія спеціалізується на автономних модулях, які дозволяють дронам виконувати місії в умовах активного глушіння, відсутності зв'язку та навігації. Ключові продукти — модуль автономії

³ <https://lenta.ru/news/2025/10/02/dogovor-o-vseob-emlyuschem-partnerstve-rossii-i-irana-vstupil-v-silu/>

⁴ <https://xn--b1aga5aadd.xn--p1ai/2025/%D0%9C%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B5%D0%A1%D0%BE%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE18/>

⁵ <https://dronexl.co/uk/2025/09/25/ukraine-drone-norda-dynamics-gps-free-flight/>

Underdog і система стабілізації StableLink, яка забезпечує точне утримання курсу та висоти без GPS.

Продукція NORDA вже використовується десятками українських виробників дронів і пройшла бойове випробування в реальних умовах війни. Рішення компанії дозволяють дронам працювати повністю автономно — без оператора, навіть у складних умовах.

ii. *KAI і Hanwha Systems представили концепт літака РЕБ на базі Bombardier Global 6500⁶*

У Південній Кореї стартувала конкурентна боротьба за перший національний проект створення літака радіоелектронної боротьби (EW/SOJ) — Block-I EW System Development Project. Заплановані завдання комплексу: придушення ППО противника, порушення зв'язку й управління, а також створення стратегічної переваги в умовах кризи.

Проект вже схвалено урядовим агентством DAPA, загальний бюджет до 2034 року становить 1,78 трлн вон ($\approx$ \$1,2 млрд). Конкурентом виступає консорціум Korean Air і LIG Nex1 з альтернативною платформою на базі Gulfstream G550. Переможець отримає контракт на постачання 4 літаків для ВПС Південної Кореї.

3. Підприємства ВПК РФ

i. *ЗСУ вразили завод «Електродеталь» у Брянській області — він виробляв електроніку для військової техніки РФ⁷*

У ніч на 29 вересня 2025 року Збройні Сили України здійснили ракетний удар по Карачевському заводу «Електродеталь» у Брянській області РФ. Завод виробляє електричні з'єднувачі для авіації, бронетехніки, космічної техніки, а також приладобудування й електроніки загального призначення.

Підприємство спеціалізується на виробництві низько- та високочастотних, комбінованих з'єднувачів, а також

⁶ <https://aerospaceglobalnews.com/news/first-look-korea-global-6500-ew-aircraft/>

⁷ <https://ru.slovoidilo.ua/2025/09/29/novost/bezopasnost/bryanskoj-oblasti-rf-porazhen-zavod-kotoryj-proizvodit-elektroniku-rossijskogo-oruzhiya>

комплектуючих для друкованих плат, антен, вимірювальних приладів та базових станцій. Його продукція використовується як у військовій, так і цивільній сфері.

- ii. *Мікроелектронний завод «Ангстрем» став найбільш збитковою компанією Росії у 2024 році⁸*

Журнал *Forbes* оприлюднив список десяти найбільш збиткових юридичних осіб Росії за підсумками 2024 року. Перше місце посіла компанія «Ангстрем» із Зеленограда, що спеціалізується на виробництві мікроелектроніки. Її чистий збиток склав 236,4 млрд рублів.

Процес банкрутства «Ангстрема» розпочався ще у 2016 році, однак компанія роками уникала офіційного визнання неспроможності, погашаючи борги перед кожним новим кредитором.

4. Зброя, технології та інше

- i. *Росія модифікувала ракети «Іскандер» і «Кинжал» для обходу Patriot — ефективність ППО України різко впала⁹*

Росія, ймовірно, провела модернізацію своїх балістичних ракет, щоб ефективно обходити систему протиповітряної оборони Patriot, яка є єдиною в арсеналі України, здатною перехоплювати такі ракети. У результаті ефективність української ППО суттєво знизилася: у серпні вдавалося перехопити 37% ракет, а у вересні — лише 6%

Мова йде про оперативно-тактичний ракетний комплекс «Іскандер-М» (до 500 км дальності) та аеробалістичні ракети «Кинжал» (до 480 км). За даними FT, ракети спочатку летять по стандартній траєкторії, а потім виконують різкий маневр — пікірування або ухилення, що дозволяє їм уникати перехоплення.

⁸ <https://investfuture.ru/articles/top-10-ubytochnykh-kompaniy-rossii-angstrem-s-ubytkom-240-mlrd-rublej-1167684614>

⁹ <https://meduza.io/news/2025/10/02/financial-times-ballisticheskie-rakety-rossii-nauchilis-obhodit-sistemu-pvo-patriot>

II. Імпортозаміщення

1. Імпортозаміщення ІТ

- i. Проблема з імпортозаміщенням російського ПЗ: сирувато, дорого і немає потрібного функціоналу¹⁰

Це три головні проблеми, що заважають російським організаціям відмовитися від Open Source рішень на користь російського пропрієтарного ПЗ. Про це йдеться в дослідженні, проведеному компанією «Монк Діджитал Лаб».

Бар'єрами для російських організацій є:

- незрілість російських продуктів - її відзначили 88% опитаних компаній;
- відсутність необхідного функціоналу - 82%;
- високі ціни на ліцензії російського ПЗ - 74% опитаних компаній;
- низьку якість післяпродажного сервісу відзначили 50% опитаних;
- про труднощі впровадження та міграції говорять 34% опитаних компаній;
- на безпеку російських рішень скаржаться 18% респондентів.

Поки невідповідність ціни російського ПЗ його якості та функціоналу стає головним бар'єром для «імпортозаміщення». Російські аналоги часто поступаються і Open Source, і західним рішенням, що пішли в минуле, за можливостями - ІТ-директорам не вистачає звичних функцій, інтерфейсів, інтеграцій.

- ii. Розробку ПЗ придушуть податками¹¹

З 1 січня 2026 року російським розробникам ПЗ доведеться сплачувати ПДВ при комерціалізації софту, включеного до реєстру російського програмного забезпечення. Нульову ставку для учасників ринку пропонується скасувати, про що йдеться в законопроекті від 29 вересня.

Таким чином, російським розробникам ПЗ доведеться платити ПДВ, ставка якого збільшиться до 22%. До цього можна додати збільшений з 2025 року податок на прибуток для ІТ-компаній і заплановане введення 5% відрахувань на освіту від

¹⁰ https://t.me/mash_tech/5233

¹¹ https://t.me/mash_tech/5259

зекономлених податкових пільг. На галузі такий стрибок добре не позначиться.

Глава Мінцифри Шадаєв назвав ситуацію «непростою», але заявив, що уряд продовжує курс на підтримку. Тарифи на страхові внески для ІТ-компаній будуть удвічі нижчими, ніж для підприємств в інших галузях економіки, будуть збережені пільги з податку на прибуток, пільгова іпотека в регіонах і відстрочка від військової служби.

2. Імпортозаміщення в електроніці

- і. Субсидування НДДКР у сфері радіоелектроніки може бути скорочено¹²*

Мінфін пропонує скоротити бюджетне субсидування витрат на проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) у сфері засобів виробництва електроніки, включаючи держзамовлення і розробку необхідних матеріалів (гази і хімія) для радіоелектроніки.

За існуючими положеннями про держпідтримку субсидія може досягати 90% від вартості проведення робіт. Мінфін же тепер пропонує субсидувати лише до 70% таких витрат. Це впливає з проекту основних напрямків бюджетної та податкової політики на 2026–2028 рр.

3. Інші новини, пов'язані з імпортозаміщенням

- і. Роботи, верстати та конкурси технологій: на що підуть кошти нового бюджету¹³*

У 2026 році на нацпроект «Засоби виробництва та автоматизації» буде виділено 34,6 млрд рублів, у 2027 році — 37,2 млрд рублів, а у 2028 році — 45,8 млрд рублів. Про це йдеться в пояснювальній записці до проекту федерального бюджету на найближчі три роки. Ось кілька заходів, на які планують виділити кошти:

В рамках федерального проекту «Розвиток виробництва верстатострументальної промисловості» на «субсидії замовникам засобів виробництва та автоматизації на фінансове забезпечення витрат, пов'язаних з проведенням науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з розробки спеціалізованого обладнання» в 2026 році виділять

¹² <https://t.me/niiet/9232>

¹³ https://t.me/mash_tech/5253

2,1 млрд рублів, у 2027-му — 2,5 млрд рублів, а у 2028-му — 2,17 млрд рублів;

В рамках федерального проекту «Розвиток промислової робототехніки та автоматизації виробництва» на «субсидії замовникам засобів виробництва та автоматизації на фінансове забезпечення витрат, пов'язаних з проведенням НДДКР з розробки спеціалізованого обладнання» виділять 1,5 млрд рублів у 2026 році, 1,7 млрд рублів у 2027-му і 2 млрд рублів у 2028 році;

Субсидії російським інжиніринговим компаніям на відшкодування витрат, пов'язаних з підготовкою основних технологічних рішень при реалізації комплексних проектів з постачання ливарного та (або) термічного обладнання в 2026 році складуть 65,1 млн рублів, у 2027-му — 81,3 млн рублів, а у 2028-му — 208,1 млн рублів;

Проведення технологічних конкурсів з тематики промислової автоматизації та роботизації обійдеться в 180 млн рублів у 2026 році, у 2027-му і 2028-му виділять по 200 млн рублів на рік.

Також «Університет Іннопольс» отримає субсидії на створення та розвиток центрів розвитку промислової робототехніки: у 2026 році — 994,2 млн рублів, у 2027 році — 2,1 млрд рублів, а у 2028 році — 3,4 млрд рублів. А субсидії російським організаціям обробної промисловості на відшкодування витрат, пов'язаних з роботизацією виробництва, у 2026 році становитимуть 912,1 млн рублів, у 2027 році - 1 млрд рублів, а у 2028 році - 3,2 млрд рублів.

III. Машинобудування

1. Проблеми у російському машинобудуванні

- і. Розробка російського обладнання для виробництва чіпів затримується на рік через дефіцит кадрів і фінансів. Але обіцяють наздогнати¹⁴*

Розробки російського обладнання для виробництва мікроелектроніки за держпрограмою «Електронне машинобудування» перенесені приблизно на рік. Основні причини — недофінансування, дефіцит кадрів і

¹⁴ https://www.cnews.ru/news/top/2025-09-25_razrabotka_rossijskogo_oborudovaniya

перевантаженість підприємств. За словами представників МНТЦ МІЕТ, частина робіт перенесена з 2025 на 2026 рік, але розробники впевнені, що можливо «наздогнати» графіки й в цілому виконати програму до 2030 року.

Держава за останні п'ять років вклала в галузь понад 50 млрд рублів, проте цього виявилось недостатньо. Експерти відзначають, що при обмеженому фінансуванні варто зосередитися на зрілих технологічних лініях 200 мм, відклавши складніші проекти під 300 мм пластин, де потрібно створення складного обладнання для передових техпроцесів 90–40–28 нм.

Фокус на зрілих технологіях дозволить швидше налагодити серійне виробництво і досягти ефекту імпортозаміщення для масових сегментів, таких як тестове обладнання, монтажні та пакувальні установки. При цьому відставання за передовими техпроцесами може скласти кілька років залежно від фінансування, доступності компонентів і кадрової ситуації.

Загалом при правильній концентрації ресурсів на досяжних цілях можливе отримання комерційних результатів в найближчі один-два роки, хоча пауза за перспективними розробками збільшує ризики для довгострокової технологічної конкурентоспроможності.

ii. Військовий тягар. Економіка Росії потрапила в важку залежність від оборонного замовлення¹⁵

Російська економіка за чотири роки війни сильно перебудувалася під потреби оборонної промисловості, залучаючи не тільки підприємства ВПК, але і сотні цивільних компаній — від виробників меблів до «КАМАЗа». В результаті військові замовлення тримають на плаву підприємства, тоді як мирний сектор залишається в рецесії. Економісти попереджають, що в разі перемир'я цивільний сектор може зіткнутися з уповільненням, а регіони з високою концентрацією оборонних підприємств — із глибокою кризою.

Зараз Росія витрачає на війну до 47 млрд рублів на день, що до кінця 2025 року складе близько 7,2% ВВП — рекорд з радянських часів. Військові витрати розподіляються через держоборонзамовлення, що охоплює понад 6 тис. підприємств, включаючи радіоелектроніку, авіацію, верстатобудування та важке машинобудування. Крім того, у

¹⁵ <https://theins.ru/ekonomika/284517>

виробничі ланцюжки ВПК залучені цивільні компанії, що посилює залежність економіки від військового попиту.

Після завершення війни скорочення оборонного бюджету неминуче призведе до локального спаду і зростання безробіття, особливо на високотехнологічних підприємствах, що займаються дронами й системами управління високоточними ракетами. Цивільні компанії також втратять частину замовлень, а зростання зарплат і доходів при цьому сповільниться.

Навіть у разі перемир'я повного зняття санкцій чекати не варто, а економічне зростання буде помірним. Основний ефект настання миру, на думку експертів, буде психологічним: бізнес отримає ясність для інвестиційних рішень, і економіка почне поступово відновлюватися, хоча різкого поживлення споживчого попиту або експорту очікувати не слід.

2. Співпраця РФ з іншими країнами в машинобудуванні

і. У Мінську запропонували створити союзного промислового робота¹⁶

Білорусь пропонує розпочати спільну з Росією розробку союзного промислового робота. Про ініціативу заявив прем'єр-міністр Білорусі Олександр Турчин на сесії «Союз нових технологій» на виставці «Іннопром. Білорусь», нагадавши про раніше реалізований проект зі створення союзного верстата.

Мета республіки — вийти на середньосвітовий рівень роботизації: близько 150 промислових роботів на кожні 10 тис. працівників, переважно власного виробництва. Для цього, за словами Турчина, буде потрібно інтегрувати у виробництво десятки тисяч роботів, що створить умови для локалізації виробництва ключових компонентів — від сервоприводів до систем машинного зору та датчиків.

Прем'єр зазначив, що в Білорусі вже є технологічна база і формується кадровий потенціал для реалізації такої програми.

¹⁶ <https://nauka.tass.ru/nauka/25199047>;
<https://pozirk.online/ru/news/157710/>

3. Російські машинобудівні підприємства

- i. На Іркутському авіазаводі триває підготовка майданчиків під нові обробні центри¹⁷*

Іркутський авіаційний завод завершує підготовку інфраструктури для встановлення чотирьох важких металообробних верстатів у цеху №269. Для обладнання загальною масою 368 тонн фахівці залили чотири посилені фундаменти з системою із 170 анкерних колодязів. Бетонування обсягом 440 кубометрів виконувалося без перерв, із застосуванням віброущільнення для забезпечення монолітності конструкції.

Верстати масою по 92 тонни кожен призначені для обробки великогабаритних титанових деталей. Два з них вже доставлені з білоруського підприємства-виробника і знаходяться на тимчасовому зберіганні, ще два прибудуть до кінця року. Після набору бетоном міцності виробник займеться складанням і налагодженням обладнання.

- ii. У Татарстані випуск машинообладнання другий рік поспіль зростає на 15–20%¹⁸*

У Татарстані другий рік поспіль фіксується зростання випуску машинобудівного обладнання на 15–20%. За даними Росстату, загальне виробництво верстатів у Росії минулого року досягло 17 трлн рублів. Ці цифри озвучив Антон Баклашов, голова татарстанського відділення «ОПОРИ РОСІЇ», на форумі «ТЕМП».

Він зазначив, що такі високі темпи зростання характерні в першу чергу для Татарстану та кількох провідних регіонів з металообробки. В цілому за три роки виробництво промислового обладнання в Росії збільшилося більш ніж на 50% — такого стрибка не було з часів пострадянського періоду. Основний внесок зробили галузі приладобудування, електротехніки та механічного обладнання.

При цьому залежність від імпорту все ще зберігається: постачання обладнання з Китаю минулого року зросло на 35% і досягли 5,8 млрд доларів.

¹⁷ <https://aviation21.ru/na-irkutskom-aviazavode-idyot-podgotovka-ploshhadok-pod-novye-obrabatyvayushhie-centry/>

¹⁸ <https://www.evening-kazan.ru/ekonomika/news/v-tatarstane-vypusk-mashinoborudovaniya-vtoroy-god-vyros-na-1520>

4. Нові розробки й машинобудівні заводи

- і. У Санкт-Петербурзі до кінця року з'явиться великий верстатойнструментальний кластер¹⁹*

Влада РФ робить ставку на внутрішнє виробництво як на основу технологічного суверенітету. Верстатобудівний сектор зростає, і одним з ключових проектів стане створення нового верстатойнструментального кластера в Санкт-Петербурзі.

Кластер сформують на базі заводу ТБС, який розширюється і випускає середні та важкі верстати для суднобудування, авіабудування, металургії та ВПК. За словами регіональної влади, запуск таких виробництв дозволить зняти одне з головних «гальмівних» обмежень для промислового зростання.

IV. Стратегічні матеріали

1. Загальний стан галузі стратегічних матеріалів у РФ

- і. Уряд РФ виділяє 3,85 млрд рублів на розвиток рідкісноземельної галузі²⁰*

Російський уряд затвердив фінансування федерального проекту з розвитку галузі рідкісних і рідкісноземельних металів на період 2026-2028 років загальним обсягом 3,85 млрд рублів.

Розподіл коштів передбачає поступове збільшення фінансування: 1,07 млрд рублів у 2026 році, 1,08 млрд у 2027 році та 1,7 млрд у 2028 році. Основна частина субсидій спрямовуватиметься виробникам рідкісноземельних металів для компенсації недоотриманих доходів при наданні знижок покупцям.

Окремо виділено 320 млн рублів на проект розвитку металургії та промисловості композитних матеріалів через Фонд розвитку "Долина Менделєєва". Ці кошти призначені для підготовки проектної документації майбутнього кластера глибокої переробки металів.

¹⁹ <https://overclockers.ru/world/show/141476/v-sankt-peterburge-do-konca-goda-poyavitsya-krupnyj-stankoinstrumentalnyj-klaster>;

<https://mashnews.ru/v-peterburge-konca-2025-goda-sozhdut-stankoinstrumentalnyj-klaster.html>

²⁰ <https://t.me/prometallinfo/11860>

Металообробка та металургія залишаються серед топ-5 галузей, що отримують підтримку від Фонду розвитку промисловості, який уже профінансував понад 250 компаній цієї сфери на суму більше 74 млрд рублів.

2. Заводи з переробки стратегічних матеріалів

i. ГК "Титан" створює перше російське виробництво цитратів для металургії²¹

Група компаній "Титан" запускає в Росії перше виробництво цитратів калію та магнію, що повністю замінить імпорт цієї продукції.

Інжиніринговий центр компанії отримав першу партію обладнання для дослідно-промислового комплексу, а в середині осені очікується поставка реакторів синтезу.

Нині цитрати калію та магнію повністю завозяться до Росії з-за кордону, але новий завод дозволить закрити внутрішній попит і знизити імпорتنу залежність.

Для металургів проект має особливе значення, оскільки ці цитрати застосовуються при обробці та легуванні сплавів, а також у процесах захисту обладнання від корозії.

ii. У відновлення заводів Донбасу інвестують 190 млрд рублів²²

Уряд Донецької Народної Республіки оголосив про масштабні інвестиції у відновлення Маріупольського металургійного комбінату імені Ілліча та хімічного заводу "Стірол револт" у Горлівці загальним обсягом майже 190 млрд рублів.

Прем'єр-міністр республіки Андрій Чертков повідомив, що підприємства запускать поетапно до 2030 року, а вихід на повну потужність забезпечить роботою 30 тисяч осіб.

ММК імені Ілліча, заснований у 1897 році, спеціалізується на виробництві чавуну, прокату, слябів та іншої продукції, має у складі аглофабрику, п'ять доменних та чотири мартенівські печі, два стани гарячої прокатки. У 2023 році підприємство приєдналося до спеціальної економічної зони та запустило перші цеха, наразі там задіяні понад 600 працівників.

²¹ <https://t.me/prometallinfo/11863>

²² <https://tass.ru/ekonomika/25201479>

Завод "Стірол" був одним із найбільших у Європі виробників мінеральних добрив, у 2021 році повідомлялося про відновлення цехів лакофарбової продукції та виробів з полімерів. У серпні завод передали інвестору — компанії "Револт".

3. Фінансові результати підприємств галузі

і. ВСМПО-Ависма фіксує падіння прибутку у п'ять разів²³

Корпорація "ВСМПО-Ависма" оприлюднила фінансові результати за перше півріччя, які демонструють значне погіршення показників порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Чистий прибуток компанії за МСФО знизився у 5,8 рази та становив 2,14 млрд рублів, а виручка впала на 17% до 49,33 млрд рублів. Показник EBITDA зменшився удвічі і досяг 11,77 млрд рублів, вільний грошовий потік залишився від'ємним на рівні мінус 3,57 млрд рублів проти мінус 5,95 млрд роком раніше.

Водночас чистий борг підприємства скоротився у 4,3 рази до 22,12 млрд рублів, а співвідношення чистий борг/EBITDA зменшилося до 0,81 проти 2,09 рік тому. Обсяг реалізації титану за півріччя виявився на 26% меншим і становив 9370 тонн.

У структурі поставок 29% припало на зовнішньогрупових постачальників на суму 32,04 млрд рублів, решта 71% — на внутрішньогрупові поставки обсягом 78,15 млрд рублів. Гендиректор Дмитро Тріфонов повідомив у серпні, що обсяг виробництва титану у 2025 році очікується на рівні 2021 року.

4. Торгівля стратегічними матеріалами

і. Китай утричі збільшив закупівлі російського нікелю²⁴

За січень-липень Китай утричі збільшив імпорт російського нікелю до 49,13 тисячі тонн на суму 772,6 млн доларів, підтверджуючи позиції Росії як найбільшого постачальника цього металу для КНР.

²³ <https://t.me/prometallinfo/11902>

²⁴ https://www.prometall.info/corp/nornikel/kitay_skupil_bolshe_poloviny_rossiyskogo_nikelya

Частка Росії в імпорті Китаю зросла до 37% проти 35% роком раніше, а лише в липні експорт виріс у 19 разів порівняно з минулим роком і досяг рекордного рівня 17 740 тонн.

Цей обсяг перевищує сукупні поставки за сім місяців попереднього року, які становили 16 230 тонн.

Для "Норільського нікелю" китайський ринок набув ключового значення — його частка у структурі продажів нікелю становить близько 50% і в середньостроковій перспективі може зрости до 60-65%. Росія залишається одним із найбільших світових постачальників нікелю, на її частку припадає приблизно 15-17% світового видобутку високоякісного нікелю класу 1, необхідного для виробництва батарей та військової техніки.

5. Міжнародна співпраця РФ у галузі стратегічних матеріалів

і. Євросоюз зберігає імпорт російського нікелю попри санкції²⁵

Європейський Союз представив 19-й пакет санкцій проти Росії, однак нікель не увійшов до списку заборонених товарів, попри тиск щодо розширення обмежень.

За повідомленням фінської телерадіокомпанії Yle, країни ЄС імпортують російський нікель, який використовується для військових потреб, і не мають наміру вводити обмеження на ввезення металу. Член комітету з питань безпеки та оборонної політики Європарламенту Мерья Кюльонен пояснила, що ЄС використовує саме російський нікель для потреб оборонної промисловості, і заборона на поставки різко підняла б світові ціни на метал, що призвело б до проблем у галузі.

У 2024 році Євросоюз закупив нікелю з РФ на 1 млрд доларів, а за перший квартал 2025 року — приблизно на 300 млн доларів. ЄС виробляє лише близько 3% нікелю, тоді як четверта частина необхідного металу надходить з Росії. Нікель включений до списку стратегічно важливих матеріалів ЄС і є критично важливим для НАТО.

Інший євродепутат, фінський політик Катрі Кулумні, заявила, що ні країни ЄС, ні керівництво об'єднання не ставлять під сумнів потребу в російському нікелі, наголосивши, що

²⁵ <https://tass.ru/ekonomika/25181405>

оборонна промисловість є головним фактором збереження імпорту. Мінфін Росії тим часом запропонував звільнити від ПДВ металодобувні компанії при продажу руди та концентратів на афінаж, що дозволить підприємствам напряму направляти сировину на переробку, збільшуючи завантаження афінажних потужностей та випуск інвестиційних дорогоцінних металів.

IV. Обхід санкцій

1. Російські схеми обходу санкцій

i. Італійський бренд Brunello Cucinelli підозрюють у порушенні санкцій ЄС проти Росії²⁶

Італійський виробник люксового одягу Brunello Cucinelli опинився в центрі скандалу через звинувачення у можливому обході санкцій ЄС. Британська компанія Morpheus Research опублікувала звіт, у якому стверджується, що бренд продовжує працювати в Москві та пропонує асортимент товарів вартістю понад 300 євро, що суперечить європейським обмеженням на експорт предметів розкоші до Росії.

Після виходу розслідування 25 вересня торги акціями Brunello Cucinelli на Міланській біржі тимчасово зупинили, а їхня вартість знизилася більш ніж на 17%. У компанії заявили, що діють у повній відповідності до санкційного законодавства та розглядають можливість судового позову для захисту своєї репутації.

ii. Британська компанія Colorcon оштрафована за порушення санкцій проти Росії²⁷

Управління з фінансових санкцій Великої Британії (OFSI) оштрафувало компанію Colorcon Limited за здійснення платежів через російські санкційні банки. У період з березня по грудень 2022 року московське представництво Colorcon провело 123 транзакції в рублях на рахунки співробітників і постачальників у Сбербанку, Альфа-Банку, Промсвязьбанку та ВТБ. Частина цих операцій підпадала під дію ліцензії, однак порушення становили 128 тис. фунтів стерлінгів.

²⁶ <https://www.morpheus-research.com/cucinelli/>

²⁷ https://assets.publishing.service.gov.uk/media/68db9df2ef1c2f72bc1e4bf0/Colorcon_Penalty_Notice.pdf

З урахуванням добровільного розкриття інформації та співпраці з регулятором, штраф для компанії був зменшений на 30% і склав £152,750.

iii. США продовжують отримувати російський нікель через Фінляндію — розслідування Global Witness²⁸

Попри ембарго США на імпорт російського нікелю, метал і далі надходить до країни через Фінляндію, де розташоване переробне підприємство «Норнікелю». До такого висновку дійшли аналітики Global Witness, дослідивши торговельні дані.

Обмеження на постачання нікелю, міді та алюмінію з Росії Вашингтон і Лондон запровадили у квітні 2024 року, тоді як ЄС ввів санкції лише на алюміній у лютому 2025-го. За цей час імпорт російського нікелю до ЄС сягнув \$1,3 млрд, причому близько двох третин цього обсягу припало саме на Фінляндію.

iv. В Іспанії розслідують діяльність родини з російським корінням за постачання хімікатів до РФ в обхід санкцій²⁹

ОССРП повідомляє, що іспансько-російська родина, яка володіє баром у Барселоні та займається експортом вина, підозрюється у незаконних поставках до Росії хімреагентів подвійного призначення. Серед вилучених речовин був діетиламін — компонент, що використовується у промисловості, але також може застосовуватись для виробництва бойової отруйної речовини VX. Частина вантажів, за даними журналістів, могла надходити до підсанкційного російського інституту, причетного до створення «Новичка».

На чолі бізнесу стоїть уродженка РФ та громадянка Іспанії Марія Олейнікова, яка разом із сином і донькою керувала експортною компанією. Минулого року в межах операції «Пробірка» поліція затримала всю трійку та вилучила в порту Барселони близько 13 тонн хімікатів. Наразі вони залишаються під слідством, але офіційних обвинувачень поки що не висунуто.

²⁸ <https://globalwitness.org/en/campaigns/transition-minerals/sanctions-gap-lets-russian-mined-nickel-flow-to-western-markets/>

²⁹ <https://www.moscowtimes.ru/2025/09/30/semya-urozhentsev-rossii-popala-pod-sledstvie-v-ispanii-za-postavku-himreagentov-v-obhod-sanktsii-a175808>

- v. *«Арктик СПГ-2» вийшов на рекордний рівень видобутку завдяки постачанням до Китаю в обхід санкцій³⁰*

Проект «Арктик СПГ-2» компанії «Новатек», що перебуває під санкціями США, у вересні досяг рекордного рівня видобутку — 17,9 млн кубометрів газу на добу, що на 14% перевищує попередній максимум. Зростання стало можливим після початку експорту СПГ до Китаю: з кінця серпня в порт Бейхай вже прибули сім танкерів із санкційним вантажем, ще один судно прямує туди.

Втім, вивезення палива з родовища обмежене — навігація Північним морським шляхом припиниться за місяць-два. Тим часом країни G7 готують новий пакет санкцій проти РФ на тлі продовження війни, розв'язаної Кремлем.

- vi. *Казахстан посилив перевірку вантажів із Китаю до Росії, утворилися кілометрові черги³¹*

Казахстанська митниця почала перевіряти 99% вантажівок, що прямують із Китаю до Росії та можуть містити підсанкційні товари. Це спричинило значні затори на кордоні: за даними «Коммерсанта», там зібралося близько 7,5 тис. вантажівок, а водії вимушені чекати по кілька днів. Навіть «чисті» вантажі проходять кордон у середньому за 3–5 діб, що довше, ніж раніше.

За словами учасників ринку, частина перевізників намагається перечекаати посилений контроль, зупиняючись у відстойниках поблизу. Найбільше затримки зачіпають дрібних відправників, тоді як великі компанії, що відправляють десятки автомобілів щотижня, стикаються з меншими труднощами.

2. Переорієнтація ланцюжків постачання

- i. *Індія просить США дозволити купівлю іранської нафти в обмін на скорочення імпорту з Росії³²*

Індія заявила Вашингтону, що готова зменшити закупівлі російської нафти лише за умови відновлення поставок із підсанкційних країн — Ірану та Венесуели. Про це повідомляє Bloomberg із посиланням на джерела, знайомі з перебігом переговорів.

³⁰ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-10-01/russia-s-sanctioned-arctic-lng-plant-sees-record-output-with-china-flows>

³¹ <https://www.kommersant.ru/doc/8080363>

³² <https://epravda.com.ua/rus/svit/indiya-poprosila-ssha-razreshit-importirovat-neft-iz-irana-chtoby-ne-pokupat-rossiyskuyu-812083/>

Індійська делегація під час візиту до США цього тижня наголосила, що одночасне блокування поставок із Росії, Ірану та Венесуели може призвести до різкого зростання світових цін на нафту, адже ці країни є ключовими виробниками.

ii. Іран та Росія підписали угоду на \$25 млрд про будівництво чотирьох АЕС³³

Іран уклав із російською держкорпорацією «Росатом» угоду вартістю \$25 млрд на спорудження чотирьох атомних електростанцій. За даними іранських ЗМІ, сучасні енергоблоки третього покоління планується звести у місті Сирик, провінція Хормозган.

Це не перший спільний ядерний проєкт: Росія вже будує для Ірану нові енергоблоки на АЕС «Бушер», перший з яких був запущений у 2013 році. Зараз триває спорудження другої черги, яке має завершитися у 2024–2026 роках.

iii. Росія планує імпортувати бензин із Китаю та Азії через дефіцит пального³⁴

Через масові атаки дронів, які вивели з ладу майже 40% нафтопереробних потужностей, Росія готується почати закупівлі бензину в Китаї, Південній Кореї та Сингапурі. Для цього уряд планує скасувати мита на імпорт пального через далекосхідні пункти пропуску та компенсувати різницю між внутрішніми і світовими цінами за рахунок бюджету. Поставки здійснюватимуть «Роснефть», ННК та держкомпанія «Промсировоімпорт».

Також Москва розглядає збільшення імпорту з Білорусі та повернення до використання токсичної присадки ММА, забороненої у більшості країн світу. Попри вжиті заходи, влада визнає ризики подальшого погіршення ситуації: з серпня дрони пошкодили понад 20 НПЗ, а наприкінці вересня в країні простоювали рекордні 38% потужностей переробки.

3. Платежі

i. У Росії визнали проблеми з платежами до Китаю попри спроби обійти санкції³⁵

Міністр економічного розвитку РФ Максим Решетников заявив, що Росії не вдалося повністю захистити платіжні операції з

³³ <https://epravda.com.ua/rus/svit/iran-i-rossiya-stroyat-4-aes-po-soglasheniyu-na-25-milliardov-812150/>

³⁴ <https://www.kommersant.ru/doc/8079486>

³⁵ <https://www.moscowtimes.ru/2025/09/26/razvivayutsya-alternativnie-metodi-v-pravitelstve-zayavili-o-sohraneni-problem-s-platezhami-v-kitai-a175621>

Китаєм. Проблеми з розрахунками зберігаються вже три роки, і хоча постійно впроваджуються нові технічні рішення, повністю усунути складнощі не вдається.

Решетников не уточнив, у чому саме полягають перешкоди, зазначивши лише, що питання перебуває під тиском можливих санкцій. Його слова пролунали під час Всесвітньої виставки цифрової торгівлі в КНР.

ii. *Італійський UniCredit згортає бізнес у Росії*³⁶

Італійський банк UniCredit, один із небагатьох європейських банків, що досі працювали в Росії, оголосив про припинення прийому нових корпоративних клієнтів та різке підвищення тарифів. З 1 жовтня 2025 року щомісячна плата за обслуговування зросте більш ніж утричі — до 15–20 тис. рублів, а з грудня — до 30–40 тис. рублів. Для фізичних осіб раніше вже було обмежено перевипуск карт та доларові перекази.

Кроки пояснюються тиском Європейського центробанку, який вимагає від UniCredit скоротити операції в РФ. Після початку війни банк, як і більшість західних фінансових установ, заявив про намір залишити російський ринок, однак продати «дочку» вдалося лише небагатьом конкурентам.

V. Нові санкційні пакети та регулювання

1. Санкції США

i. *Бюро промисловості та безпеки Мінторгу США (BIS) вводить правило 50% для Entity List та MEU List*³⁷

В американській практиці ми часто стикаємося з використанням правила «50%» в контексті застосування блокуючих санкцій. Іншими словами, заморожування активів і заборона на транзакції діють не тільки щодо особи, включеної до SDN-List, але й щодо дочірніх підприємств з часткою власності заблокованої особи 50% і більше.

Дане правило довгий час не охоплювало санкційні списки Мінторгу США, зокрема, Entity List (список осіб, транзакції з якими можливі тільки після отримання ліцензії) і MEU-List (список осіб, кінцевими споживачами яких є компанії ВПК).

³⁶ <https://www.moscowtimes.ru/2025/10/01/odin-iz-poslednih-evropeiskih-bankov-vrossii-nachal-svorachivat-biznes-a175918>

³⁷ <https://t.me/sanctionsrisk/3622>

Це створювало сприятливі умови для обходу санкційного законодавства: у разі потрапляння компанії до санкційного списку вона могла бути оперативно перейменована або перереєстрована на іншу адресу. Таким чином, підприємство фактично виходило з-під санкцій і могло продовжувати звичну діяльність.

Нове правило Мінторгу по суті цю можливість виключає (або, як мінімум, мінімізує). Потрапляння компанії в Entity List і MEU List тепер означає автоматичне включення до списків всіх організацій, що належать їй не менше, ніж на 50%.

ii. Вплив санкцій США³⁸

Китайська компанія Yangzijiang Shipbuilding скасувала контракт на будівництво чотирьох танкерів (вартістю близько 180 мільйонів доларів) після того, як з'ясувалося, що покупець міг бути залучений до схем з обходу санкцій США.

Контракти на танкери були укладені трьома дочірніми компаніями Yangzijiang. Покупця підозрюють у використанні компанії для обходу санкцій США. Будівництво одного танкера вже розпочалося, отримано аванси (близько 22,5 млн доларів США).

2. Санкції ЄС

i. Про 19 пакет санкцій ЄС³⁹

Весь минулий тиждень зацікавлена громадськість чекала 19 пакет санкцій. Про те, що пакет готовий, Єврокомісія заявила ще минулого тижня. Всі ті, хто знає практику прийняття рішень щодо санкцій, розуміли, що з імовірністю в 90+% пакет пройде Раду ЄС автоматично. Приймуть одностайно. Адже розбіжності узгоджуються на рівні Єврокомісії. А на Раду ЄС поправки до рішень і регламентів щодо санкцій надходять вже готовими.

Проте, Рада ЄС в очікуванні терміни новий пакет не приймає. Журналіст Рікард Йозвак заявляє, що Словаччина блокує новий

³⁸ <https://t.me/ermaka2022/7030>

³⁹ <https://t.me/sanctionsrisk/3619>

пакет. Якщо Рікард Йозвак говорить по суті, то ми маємо справу з неординарною подією. Провал пакету на Раді ЄС говорить про те, що (а) на рівні узгоджень в Єврокомісії стався збій; (б) ескалація санкцій досягла тих меж, коли окремі члени змушені йти на крайні заходи. А використання вето в Раді ЄС - захід дійсно крайній.

Ми не пам'ятаємо, щоб за останні 11 років в Раді ЄС були осічки щодо санкцій проти Росії. Так, дебати в Комісії були гарячими. Але ось в Раді все проходило швидко. Що могло спровокувати словаків? Судячи з усього, скасування обмежень на закупівлю російської трубопровідної нафти. З такими вимогами до ЄС звертався президент США Д. Трамп.

ii. *Розморожування активів росіян в ЄС виявилось паралізованим через OFAC США⁴⁰*

Після санкцій ЄС проти НРД (Національний розрахунковий депозитарій РФ), накладених влітку 2022 року, росіянам вдавалося розморожувати активи в Euroclear точково шляхом отримання індивідуальних ліцензій від Казначейства Бельгії. Однак санкції США проти групи Мосбіржі, введені в 2024-му, змінили цей порядок — відтоді на додаток до ліцензії регулятора ЄС також потрібно отримати дозвіл від Управління з контролю за іноземними активами Міністерства США (OFAC).

Але є проблема: поки що жодної такої ліцензії OFAC не видано. Це поставило блок на розморожування в Бельгії пов'язаних із США паперів, а їх більшість.

Юристи кажуть, що це пов'язано із завантаженістю OFAC, браком кадрів, відсутністю політичної волі з боку американських властей, а також розпливчастими термінами, які законодавство США відводить OFAC на розгляд подібних звернень.

⁴⁰ https://t.me/Compliance_Practice/2871

3. Санкції Британії

i. Новий штраф від OFSI⁴¹

OFSI оголосило, що 10 вересня оштрафувало компанію Colorcon Limited (далі - Colorcon) у зв'язку з порушенням режиму санкцій Великобританії щодо Росії.

У період з 23 березня по 2 грудня 2022 року представництво Colorcon у Москві здійснило 123 платежі на рахунки співробітників і ряду постачальників, відкритих у банках, що підпадають під санкції, таких як Альфа-Банк, Сбербанк, Промсвязьбанк, ВТБ. Усі платежі були здійснені в рублях і конвертовані в фунти стерлінгів.

OFSI встановило, що 44 платежі були здійснені в рамках чинної на той момент генеральної ліцензії. Таким чином, сума платежів, здійснених з порушенням санкційного законодавства, склала 128 277,72 фунтів стерлінгів. Оскільки Colorcon добровільно розкрила порушення і співпрацювала з відомством, сума штрафу з урахуванням знижки в розмірі 30% склала 152 750 фунтів стерлінгів.

Серед обтяжуючих обставин при винесенні міри відповідальності OFSI, крім інших, виділив наступні:

1. Тривалий досвід роботи в Росії. Відзначається, що компанія мала представництво в РФ протягом 15 років, а значить повинна була набагато раніше впровадити процедури контролю транзакцій з Росією.

2. Ігнорування Генеральної ліцензії OFSI. Те, що 44 платежі в Росію були здійснені відповідно до генліцензії, виявилось випадковістю. Компанія взагалі не знала про її існування і, як наслідок, не спиралася на неї при проведенні операцій. В результаті замість пом'якшення міри покарання, сума штрафу була збільшена.

⁴¹ <https://t.me/lawsanctions/2365жж> <https://t.me/sanctionsrisk/3624>